

Libertatea crizei

"Niciun obstacol n-a fost atât de constant sau atât de greu de surmontat
ca incertitudinea și confuzia privind natura adevăratei libertăți.
Dacă e adevărat că anumite interese ostile au adus mari daune,
apoi ideile greșite au dăunat și mai mult."
John E.E.D. Acton (Lord)

Mișcarea de idei în jurul crizei globale (adică și una morală, alături de cea economică) încearcă să tranșeze soluții materialiste în numele ideii de libertate. În fapt, se reîncarcă, din varii perspective (nu de fiecare dată raționale), chiar conținutul libertății. Încercarea este disipată în jurul opțiunilor pro sau contra reglementării.

Confuzia este una principală: libertatea este suprapusă pe voința de putere distribuită individual. Consecința acestei confuzii se extinde asupra funcțiilor pieței atunci când piața este considerată moderatorul infailibil al intereselor private în jocul dintre afirmarea lor individuală și confirmarea lor socială.

Cum s-ar face acest lucru rămâne un mister sporit de criza actuală atât timp cât nu se iese din cercul vicios al asumțiilor fundamentaliste sau autosuficiente. Între altele, cea mai rezistentă asumție, în sensul că refuză schimbarea, este că, într-un fel sau altul, mai repede sau mai încet, criza trece de la sine. Deci nu ar fi nevoie să se intervină, cu atât mai mult să se schimbe viziunea care a generat criza.

Confuzia evidentă (deși nu nevinovată) este că economia este expresia directă a unei teorii economice în care neapărat ar trebui să credem indiferent de consecințele insuficiențelor ei. Și asta pentru un argument absolut irațional: dacă am accepta altă teorie am fi optat pentru o ideologie pernicioasă. Sugestia ține însă de o altă suficiență de natură ideologică: reglementarea pieței ar însemna un atentat la libertate!

Conexarea categoriilor este illogică fie și pentru faptul că sfidează limitările raționale pentru libertate. Libertății, în această formulă, i se refuză sensul de recunoaștere socială a temeiului ei individual. Determinanții libertății ar ține, chipurile, doar de ordinea naturală în sensul ei platonician, unde neschimbarea reprezintă idealul. Ce să nu se schimbe? Structura ordinii care produce criză. De ce să nu se schimbe?

Pentru că s-ar renunța la idealul crizei pe traseul căruia se reproduce ordinea naturală. De ce să nu se reglementeze piața? Pentru ca ea să centrifugheze, adică să excludă excesiv. Ce-ar însemna asta? Libertatea ar avea grade de împlinire: multe, foarte multe în centru, puține, chiar deloc la periferie. Adevărul parețian este substanța libertății garantate de piața dereglementată, cel mult autoreglementată.

Gâlceava în jurul soluțiilor pentru ieșirea din criză este, în fond, o problemă de poziționare teoretică fie pe piscul neomonetarismului, fie pe cel al neokeynismului. Oricum, este o proastă poziționare pentru că s-a dovedit ideologizantă.

Cheia spargerii disputei este să ne situăm departe de piscurile opțiunilor rarefiate teoretic. Această cheie o găsim în ordinea spontană croită după regulile suverane ale învățării, singurul proces care respectă capacitatea naturii de a nu face salturi mortale de pe un pisc pe altul. Cheia constă în a urma regula bunului-simț al orientării pe calea de mijloc între riscurile prăpastiei sau ale zidului.

Metoda jalonării, după criteriile lui văzând și făcând ceea ce dă sens rațional mecanismelor pieței, este cea care minimizează pierderile pentru mulți, fără să maximizeze câștigurile doar pentru puțini. Nu încapă îndoială că jalonarea înseamnă reguli ale jocului prin care câștigul și pierderea urmează sensul distribuirii dat de compromisul dintre eficiență și echitate.

Astfel libertatea are șanse să redevină ceea ce este în esență: o expresie explicită a voinței de putere democratică, evitând bucele parețiene ale distribuției deviate a proprietății.

Libertatea nu poate fi altcumva decât hominizarea, un produs al regulii morale care a lustruit natura umană.

Marin Dinu